

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U 2006. GODINI

Realni rast bruto domaćeg proizvoda iznosio je u 2006. godini 4,8%, što predstavlja ubrzanje od 0,5 postotnih bodova u usporedbi sa 2005. godinom. Pritom su investicije komponenta koja je zabilježila najveći realni rast, čime se povećavaju izgledi za više stope rasta BDP-a i u nadolazećem razdoblju. Objavljen je i konačni obračun BDP-a za 2004. godinu čime je njegov nominalni iznos uvećan za oko 2,2 milijarde kuna. BDP po glavi stanovnika povećan je sa 7.000 eura u 2005. na 7.700 eura u 2006. godini. Ostali makroekonomski pokazatelji također su zabilježili pozitivna kretanja u 2006. godini. Industrijska proizvodnja porasla je u 2006. godini 4,5%, trgovina na malo zabilježila je realni rast od 2,1%, noćenja turista porasla su 3,1%, a robni izvoz zabilježio je brži rast od robnog uvoza. Inflacija je u 2006. godini usporena na 3,2%. Ubrzana gospodarska aktivnost bila je praćena i smanjenjem nezaposlenosti te je u svim mjesecima 2006. godine zabilježen manji broj nezaposlenih osoba u odnosu na 2005. godinu, a stopa anketne nezaposlenosti od 11,8% iz prve polovice 2006. godine je na najnižoj razini u posljednjih sedam godina. Daljnjom fiskalnom konsolidacijom deficit opće države smanjen je s 4,0% BDP-a u 2005. (prema podacima za 2005. godinu prije konačno utvrđene visine BDP-a deficit je bio 4,1% BDP-a) na 3,0% BDP-a u 2006. godini, što je uz veću orijentaciju zaduživanja na domaćem finansijskom tržištu dovelo i do smanjenja inozemnog duga države. Monetarna politika je u 2006. godini bila usmjerena na obuzdavanje rasta inozemne zaduženosti zemlje te održavanje stabilnog tečaja kune.

Tablica 1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske

	2005.	2006.
Bruto domaći proizvod, % godišnja promjena	4,3	4,8
Indeks potrošačkih cijena, % godišnja promjena	3,3	3,2
Stopa nezaposlenosti, kraj razdoblja	17,8	16,7
Prosječan tečaj EUR/HRK	7,40	7,32
Prosječan tečaj USD/HRK	5,95	5,84
Izvoz roba, % godišnja promjena	8,1	15,6
Uvoz roba, % godišnja promjena	10,5	13,3
Inozemni dug, % BDP-a, kraj razdoblja	81,7	84,7
Ukupni krediti, % godišnje promjene	20,3	22,7

Izvor: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija

1. Realni sektor

Bruto domaći proizvod

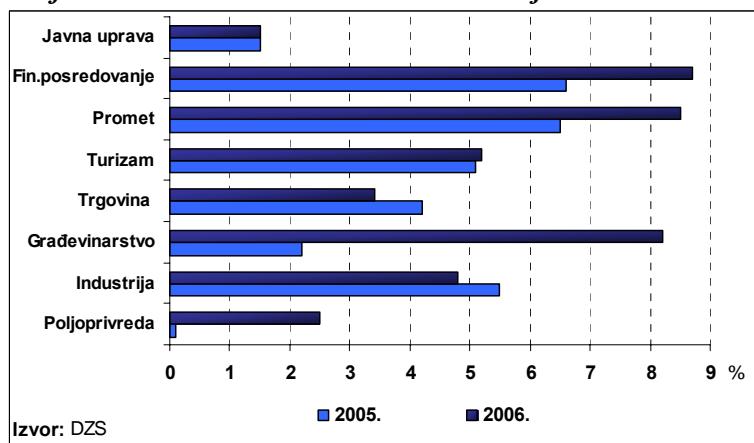
Realni rast bruto domaćeg proizvoda u 2006. godini iznosio je 4,8%, što u usporedbi sa 2005. godinom predstavlja ubrzanje od 0,5 postotnih bodova. Deflator BDP-a iznosio je 3,4% te je nominalna razina BDP-a u 2006. godini dosegla 250,6 milijardi kuna. BDP po glavi stanovnika povećan je s 7.000 eura u 2005. na 7.700 eura u 2006. godini.

Promatrajući pojedine komponente s rashodne strane BDP-a, najviši realni rast u 2006. godini ponovno je zabilježen kod investicija u fiksni kapital, koje su u usporedbi sa 2005. godinom porasle 10,9%. Ovo je posebno značajno budući da je priroda investicijskih dobara da služe za daljnju proizvodnju, a ne potrošnju te da su one samim time najvažniji faktor pri generiranju rasta u budućnosti. Uvoz roba i usluga porastao je u 2006. godini 7,3%, a izvoz roba i usluga

zabilježio je realni rast od 6,9%. Realni rast osobne potrošnje lagano je ubrzan u usporedbi sa 2005. godinom te je iznosio 3,5%, dok je državna potrošnja porasla 2,2%.

Promatrajući doprinose rastu, najveći pozitivni doprinos rastu bruto domaćeg proizvoda u 2006. godini došao je od izvoza roba i usluga, u iznosu od 3,4 postotna boda. Doprinos investicija u fiksni kapital rastu bruto domaćeg proizvoda iznosio je 3,2 postotna boda, osobne potrošnje 2,1 postotni bod, državne potrošnje 0,4 postotna boda, dok su zalihe (koje uključuju i statističku diskrepanciju) doprinijele rastu sa 0,2 postotna boda. Obračun bruto domaćeg proizvoda s proizvodne strane pokazuje da je najveći realni rast dodane vrijednosti u 2006. godini zabilježen kod djelatnosti finansijskog posredovanja (8,7%), prijevoza skladištenja i veza (8,5%) te građevinarstva (8,2%).

Grafikon 1. Realni rast bruto dodane vrijednosti

Industrijska proizvodnja

U 2006. godini industrijska proizvodnja je na međugodišnjoj razini povećana 4,5%. Nakon visokog međugodišnjeg rasta industrijske proizvodnje u prvom tromjesečju (6,4%), u drugom tromjesečju zabilježena je stagnacija, da bi u trećem i četvrtom tromjesečju ponovno uslijedio oporavak industrijske proizvodnje (rast od 5,9%, odnosno 6,1%).

Gledano prema glavnim industrijskim grupacijama, najviši rast industrijske proizvodnje u 2006. godini zabilježen je kod kapitalnih proizvoda (14,5%), što daje naznake daljnog rasta industrijske proizvodnje i u budućem razdoblju s obzirom da kapitalni proizvodi nisu namijenjeni za potrošnju već daljnju proizvodnju. Od ostalih kategorija najviši rast zabilježen je kod trajnih proizvoda za široku potrošnju (8,9%), dok je proizvodnja intermedijarnih proizvoda povećana 4,4%, netrajnih proizvoda za široku potrošnju 1,8% te energije 1,4%. Za razliku od 2005. godine, kada je samo prerađivačka industrija zabilježila rast, a rudarstvo i vađenje te opskrba električnom energijom, plinom i vodom pad na godišnjoj razini, u 2006. godini sve tri djelatnosti ostvarile su rast. Rudarstvo i vađenje povećano je u 2006. godini 10,3%, a opskrba električnom energijom, plinom i vodom 1,6%. Prerađivačka industrija, djelatnost koja ima najveći udio u ukupnoj industrijskoj proizvodnji (81,8%) porasla je u 2006. godini 4,5%. Najveći doprinos rastu prerađivačke industrije došao je od proizvodnje hrane i pića koja je povećana 5,0% te proizvodnje ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda (10,4%), dok od ostalih kategorija visoke stope rasta bilježe proizvodnja strojeva i uređaja (26,9%) i proizvodnja radiotelevizijskih i komunikacijskih aparata i opreme (41,2%).

Trgovina na malo

U 2006. godini, promet od trgovine na malo porastao je nominalno 4,8%, a realno 2,1%. Takvo ostvarenje bilo je u skladu sa kretanjem pokazatelja koji mogu utjecati na trgovinu na malo, poput zaposlenosti i kredita stanovništvu. Tako je prosječan broj zaposlenih osoba u 2006. godini porastao za preko 47.000 u usporedbi sa 2005., dok su krediti stanovništvu (isključujući stambene kredite) porasli 15,3 posto. Promatraljući nominalni promet od trgovine na malo prema trgovačkim strukama, u 2006. godini najznačajniji rast zabilježen je kod trgovine na malo motornim gorivima i mazivima (8,9%), na što je utjecao i porast cijena nafte, te kod nespecijaliziranih prodavaonica živežnim namirnicama (7,7%).

Turizam

U 2006. godini u Hrvatskoj je ostvareno 10,4 milijuna turističkih dolazaka, što predstavlja porast od 3,9% u usporedbi s 2005. godinom. Istodobno je ostvareno ukupno 53,0 milijuna turističkih noćenja, odnosno 3,1% više nego 2005. godine. U strukturi noćenja, 88,7% ukupnih noćenja ostvarili su strani turisti, dok su preostalih 11,3% činila noćenja domaćih turista. Dolasci i noćenja domaćih turista ostvarili su u 2006. godini snažnije stope rasta od dolazaka i noćenja stranih turista. Tako su dolasci domaćih turista u 2006. godini povećani 13,1% na međugodišnjoj razini, a dolasci stranih turista 2,3%. Noćenja domaćih turista u 2006. godini bila su 10,3% veća nego u 2005., dok su noćenja stranih turista porasla 2,3%. Promatraljući strukturu noćenja stranih turista prema zemlji prebivališta, najviše su noćenja u 2006. godini ostvarili turisti iz Njemačke (23,4%). Nakon toga slijede turisti iz Italije (11,6%), Slovenije (11,2%), Austrije (8,7%) te Češke (8,3%). Prihodi od turizma iznosili su u 2006. godini 6,3 milijarde eura te su u usporedbi sa 2005. povećani 4,9%.

Zaposlenost i plaće

Ubrzana ekomska aktivnost tijekom 2006. godine bila je praćena pozitivnim trendovima na tržištu rada. U svim mjesecima 2006. godine zabilježen je manji broj registriranih nezaposlenih osoba u usporedbi sa 2005. godinom. Stopa nezaposlenosti smanjena je u promatranom razdoblju s 17,8% na 16,7%, što predstavlja najnižu registriranu stopu nezaposlenosti još od 1996. godine. Prosječna godišnja stopa nezaposlenosti smanjena je s 17,9% u 2005. na 16,6% u 2006. godini.

Stopa nezaposlenosti prema Anketi o radnoj snazi iznosila je u prvom polugodištu 2006. godine 11,8%, što čini smanjenje od 1,3 postotna boda u odnosu na prvu polovicu 2005. godine. Stopa nezaposlenosti od 11,8% najniža je stopa nezaposlenosti u posljednjih sedam godina.

U 2006. godini, prosječna bruto plaća zabilježila je međugodišnji nominalni rast od 6,2%, dok je nominalni rast prosječne neto plaće iznosio 5,2%. Isključivanje utjecaja inflacije ukazuje da je u 2006. godini realni rast bruto plaće iznosio 2,9%, a realni rast prosječne neto plaće 1,9%. Najviše bruto plaće i u 2006. godini zabilježene su u sektoru finansijskog posredovanja, dok su najniže bruto plaće ponovno zabilježene u sektoru ribarstva.

Cijene

Razina cijena mjerena indeksom potrošačkih cijena bila je u prosincu 2006. godine na 2,0% višoj razini od prosinca 2005. godine. Prosječni međugodišnji rast indeksa potrošačkih cijena

usporen je s 3,3% zabilježenih u 2005. na 3,2% u 2006. godini. Cijene dobara porasle su 2,5%, a cijene usluga 5,5%. Kretanje cijena u 2006. godini obilježio je rast cijena sirove nafte na svjetskim tržištima u prvoj polovici godine te usporavanje u drugom dijelu godine, rast cijena bezalkoholnih pića i cijena opskrbe vodom i različitih komunalnih usluga. U odnosu na 2005. godinu cijene goriva i maziva za osobna vozila porasle su 4,5%. Cijene opskrbe vodom i različitih komunalnih usluga porasle su 15,0% kao rezultat odluka o povećanju cijena pojedinih jedinica lokalne samouprave. U 2007. godini može se očekivati daljnje usporavanje rasta cijena, a osnovni rizik za povećanje cijena predstavlja bi ponovni rast cijena nafte.

2. Financijski sektor

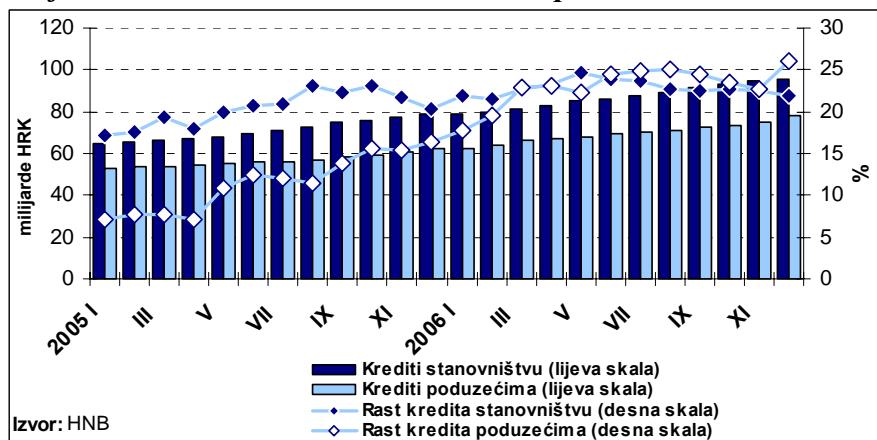
Monetarna politika je u 2006. godini bila usmjerena na obuzdavanje rasta inozemne zaduženosti zemlje te održavanje stabilnog tečaja kune. U svrhu usporavanja rasta inozemnog duga središnja banka je već ranije uveden instrument granične obvezne pričuve nadopunila dvjema odlukama čime je proširena osnovica primjene. Odluke su se odnosile na obvezu izdvajanja granične obvezne pričuve od 55% i na izdane vrijednosne papire banaka te na proširenje postojećeg izdvajanja od 55% i na prirast zaduženja temeljem sredstava koja su primljena od nerezidenata i pravnih osoba u posebnom odnosu s bankom, a odobravana domaćim pravnim i fizičkim osobama u vidu sindiciranih kredita ili u ime i za račun nalogodavca, te iskazivana izvan bilance banke. U siječnju je stopa obvezne pričuve smanjena s 18% na 17% čime je, procjenjuje se, bankama oslobođeno oko 2 milijarde kuna dodatne likvidnosti. REPO aukcije središnje banke, koje su kao novi instrument uvedene 2005. godine, intenzivno su korištene ove godine te je došlo do daljnog smanjenja u fluktuaciji kamatnih stopa. Tijekom rujna donesena je nova mjera monetarne politike kojom se i kunski depoziti s valutnom klauzulom uključuju u osnovicu za obračun obavezne 32-postotne pokrivenosti deviznih obveza banaka likvidnim deviznim potraživanjima. Devizne intervencije, kojima su se pokušavali ublažiti aprecijski pritisci na kunu, korištene su u 2006. godini dvanaest puta.

Monetarna kretanja

Osnovno obilježje 2006. godine bio je nastavak ubrzane kreditne aktivnosti banaka. Najznačajniji doprinos rastu kredita došao je od sektora poduzeća i od sektora stanovništva gdje je potrebno istaknuti ubrzani rast stambenih kredita. Kreditna aktivnost banaka u najvećem je dijelu bila financirana rastom štednih i oročenih depozita, čiji je rast bio izrazito visok tijekom ljetnih mjeseci, što je bilo u skladu s dobrom turističkom sezonom. Rast inozemne pasive ubrzan je u usporedbi sa 2005. godinom.

Ukupno odobreni krediti poslovnih banaka iznosili su krajem 2006. godine 190,1 milijardu kuna. Međugodišnja stopa rasta ukupnih kredita iznosila je 22,7%, te je ubrzana za 2,4 postotna boda u usporedbi sa 2005. godinom. Krediti stanovništvu zabilježili su u 2006. godini rast od 21,8%, pri čemu su stambeni krediti porasli 33,9%. Međugodišnji rast kredita poduzećima iznosio je 26,1%, što predstavlja ubrzanje od čak 9,8 postotnih bodova u usporedbi s 2005. godinom. Krediti poslovnih banaka središnjoj državi porasli su u 2006. 12,3%, što je u skladu s orijentacijom države na pozajmljivanje na domaćem finansijskom tržištu.

Grafikon 2. Krediti banaka stanovništvu i poduzećima

Ukupni kunski i devizni štedni i oročeni depoziti kod poslovnih banaka iznosili su krajem 2006. godine 133,1 milijardu kuna te su u usporedbi sa 2005. godinom porasli za 18,3 milijarde kuna. Promatraljući međugodišnju stopu rasta, u 2006. godini ukupni kunski i devizni štedni i oročeni depoziti porasli su 16,0%, što je ubrzanje od 5,9 postotnih bodova u usporedbi sa godinom ranije. Ukupni kunski štedni i oročeni depoziti kod poslovnih banaka u 2006. godini povećani su za čak 16,8 milijardi kuna ili 60,2%. Najveći doprinos tom povećanju došao je od strane depozita stanovništva koji su povećani za 7,9 milijardi kuna te depozita poduzeća, koji su povećani za 6,5 milijardi kuna. Devizni štedni i oročeni depoziti su kroz 2006. godinu porasli za oko 1,5 milijardi kuna ili 1,7%. Najveći doprinos rastu deviznih štednih i oročenih depozita došao je od sektora stanovništva čiji su depoziti porasli za 1,9 milijardi kuna.

Ukupna inozemna aktiva poslovnih banaka iznosila je krajem 2006. godine 39,6 milijardi kuna, te je u usporedbi s 2005. godinom povećana za 4,0 milijarde kuna ili 11,4%. Inozemna pasiva je tijekom 2006. povećana za 9,0 milijardi kuna ili 13,4% te je krajem godine iznosila 76,1 milijardu kuna. Ova kretanja odredila su neto inozemnu aktivu koja je krajem godine iznosila -36,5 milijardi kuna.

Tržište novca

Kretanje kamatnih stopa na Tržištu novca Zagreb ukazivalo je na visoku likvidnost tržišta u 2006. godini. Prosječna kamatna stopa iznosila je u 2006. godini 2,06%, te je u usporedbi sa godinom ranije smanjena za 1,0 postotni bod. Nešto više kamatne stope zabilježene su tijekom ljetnih mjeseci, te u prosincu. Takvo kretanje u skladu je sa sezonskim učincima zabilježenim i prethodnih godina koji se javljaju kao posljedica turističke sezone. Naime, dolazak velikog broja stranih turista stvara visoku potražnju za domaćom valutom što utječe i na povećanje kamatnih stopa. Ujedno, veća potražnja za kunaom zbog blagdanske potrošnje u prosincu utjecala je na nešto višu zabilježenu kamatnu stopu u tom mjesecu.

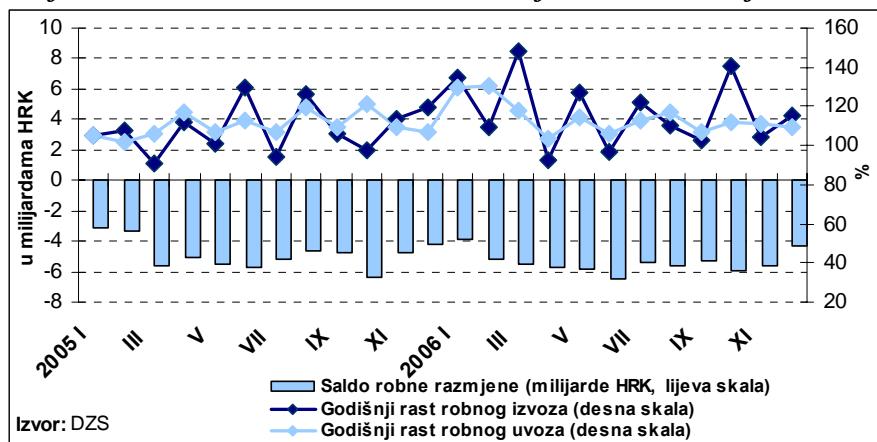
3. Vanjski sektor

Robna razmjena

Ukupni robni izvoz ostvario je u 2006. godini bržu međugodišnju stopu rasta od robnog uvoza, a u usporedbi sa rastom ostvarenim u 2005. godini, rast i izvoza i uvoza je ubrzan.

Robni izvoz izražen u kunama porastao je u 2006. godini 15,6%, dok je robni uvoz zabilježio rast od 13,3%. Pokrivenost robnog uvoza izvozom bila je u 2006. godini 48,3%, što je 1,0 postotni bod više u usporedbi sa 2005. godinom. Vanjskotrgovinski deficit povećan je u 2006. godini 11,2%.

Grafikon 3. Robni izvoz, robni uvoz te deficit robne razmjene

Ukoliko se promatra robna razmjena izražena u američkim dolarima, izvoz je u 2006. godini porastao 18,3%, dok je uvoz u isto vrijeme zabilježio međugodišnji rast od 15,8%. Više razine međugodišnjeg rasta izvoza i uvoza izraženog u američkim dolarima rezultat su činjenice da se većina robne razmjene Hrvatske odvija sa zemljama Europske unije te utjecaj na rast izvoza i uvoza ima i promjena tečaja američkog dolara prema euru.

Devizni tečajevi

Prosječni tečaj kune prema euru na godišnjoj razini spustio se sa 7,40 kuna za euro u 2005. godini na 7,32 kuna za euro u 2006. godini. Takvo kretanje predstavlja aprecijaciju kune prema euru od 1,0%. Ukoliko se promatra tečaj na kraju razdoblja, aprecijacija kune nije toliko izražena. Tečaj kune prema euru spustio se sa 7,38 kuna za euro krajem 2005. godine na 7,35 kuna za euro krajem 2006. godine te je tako kuna u promatranom razdoblju aprecirala za 0,4%. Tečaj američkog dolara prema kuni kretao se u skladu s fluktuacijama dolara prema euru na svjetskim deviznim tržištima. Tako je krajem prosinca 2006. godine iznosio 5,58 kuna za dolar, dok je prosječni tečaj u cijeloj 2006. godini iznosio 5,84 kuna za dolar te je u odnosu na 2005. godinu kuna prema dolaru aprecirala za 1,9%. Hrvatska narodna banka je u 2006. godini ukupno na deviznom tržištu intervenirala dvanaest puta. Pritom je u samo jednoj intervenciji euro prodavan poslovnim bankama (prodano je 125,5 milijuna eura), a u svim preostalim intervencijama euro je kupovan od poslovnih banaka te je ukupno otkupljeno 1,3 milijarde eura.

Bilanca plaćanja

Deficit tekućeg računa bilance plaćanja iznosio je u 2006. godini 2,6 milijarde eura, što u usporedbi s 2005. godinom predstavlja povećanje deficit-a za 633 milijuna eura. Takvo kretanje rezultat je porasta deficit-a na računu roba za 842 milijuna eura u usporedbi s 2005. godinom, zatim povećanja deficit-a na računu dohotka za 106 milijuna eura, smanjenja suficita na računu tekućih transfera u iznosu od 80 milijuna eura te povećanja suficita na računu usluga u iznosu od 395 milijuna eura. Pokrivenost uvoza roba i usluga izvozom roba i usluga bila je u 2006. godini na razini od 86,4%. Udio deficit-a tekućeg računa u bruto domaćem proizvodu povećan je s 6,3% u 2005. na 7,6% u 2006. godini.

Promatrajući finansijski račun bilance plaćanja u 2006. godini, najznačajnija promjena zabilježena je kod izravnih ulaganja. Neto izravna ulaganja povećana su s 1,2 milijarde eura u 2005. na 2,7 milijardi eura u 2006. godini, što je dosad najviši zabilježeni iznos izravnih ulaganja. Odljev novca putem portfeljnih ulaganja iznosio je u 2006. godini 193 milijuna eura, dok je na računu ostalih ulaganja zabilježen priljev novca u iznosu od 3,1 milijarde eura. Neto pogreške i propusti bile su u 2006. godini na razini od -1,4 milijarde eura, dok su međunarodne pričuve povećane za 1,4 milijarde eura.

Inozemni dug

Ukupni inozemni dug iznosio je krajem 2006. godine 29,0 milijardi eura, što predstavlja 84,7% procijenjenog BDP-a za 2006. godinu. Najveći doprinos rastu inozemnog duga u 2006. godini došao je od ostalih sektora čiji je inozemni dug povećan za 2,2 milijarde eura te sektora banaka čiji je inozemni dug porastao za 1,2 milijarde eura. Takvo kretanje inozemnog duga banaka bilo je u skladu s nastavkom ubrzanog rasta kredita banaka koji su u 2006. godini povećani 22,7%. Promatrajući ostale sektore, inozemni dug nastao po osnovi inozemnih izravnih ulaganja porastao je za 461 milijun eura u 2006. godini, dok je inozemni dug države

smanjen za 390 milijuna eura, što je u skladu s opredjeljenjem države za financiranje svojih potreba na domaćem finansijskom tržištu, ali i smanjenjem fiskalnog deficit-a. Inozemni dug bankarskog sektora i ostalih sektora krajem 2006. godine bili su na višoj razini od inozemnog duga države. Do značajnih promjena došlo je i u strukturi inozemnog duga, pri čemu je najvažnija promjena zabilježena kod inozemnog duga države, koji je smanjen s 27,6% u prosincu 2005. na 23,0% ukupnog inozemnog duga u prosincu 2006. godine. Smanjenje udjela inozemnog duga države u najvećem je dijelu nadomjestilo povećanje inozemnog duga ostalih sektora s 28,0% u prosincu 2005. na 32,3% ukupnog inozemnog duga u prosincu 2006. godine, dok je udio inozemnog duga banaka u ukupnom inozemnom dugu u prosincu 2006. godine iznosio 35,1%.

Grafikon 4. Inozemni dug pojedinih domaćih sektora

